

Bibliotek i folkdräkt

Trond Sjöström & Petter Zerpe

Sverigedemokraterna talar ofta varmt om kultur, men vilken kultur är det som åsyftas? Det ska visa sig att de satsningar som partiet vill se på de svenska folkbiblioteken går stick i stäv med de övergripande internationella skrivelserna angående bibliotekens syfte.

Vem är du, människa?

Barnet rycker dig i tröjärmen: ”Om du var ett djur, vad skulle du vara då?” frågar hen. Du förklarar att du faktiskt är en apa. ”En apa!” frågar hen. ”Naturligtvis en apa”, svarar du. ”Jag kan hoppa runt, klättra i träd och göra tummen-upp.” Du ler. Hen blir inte övertygad, men viljan att ställa och besvara frågan är viktig! Vem är du, människa? Definierar du dig med utgångspunkt i vad du tillhör, allt du tycker om? Eller definierar du dig utifrån vad du inte tillhör, allt du vill skilja ut dig från? Frågorna är inte låsta till ett individuellt perspektiv. Hur politiska rörelser definierar sig och sina grundläggande övertygelser är viktigt för att vi ska förstå inte bara vad rörelserna är utan också vad rörelserna vill.

Ett bibliotek för alla

Folkbiblioteken är en konkretisering av principen om alla människors lika värde. Det är i ett sådant historiskt sammanhang som folkbiblioteket föds. Folkbibliotekstanken har ingen avgjord politisk-ideologisk hemvist. Att erbjuda människor fri tillgång till kultur, kunskap och information har klangbotten i liberalism såväl som socialism. Därför präglas biblioteksväsendet av en bred samsyn på innehåll och utformning. Bibliotekens legitimitet bottnar både i bibliotekariernas värdegrundsarbete och svensk lagstiftning. Enligt den nya bibliotekslagen ska folkbiblioteken lägga särskild vikt vid de som har annat modersmål än svenska. En fräschare omformulering av lagens föregående upplaga där skrivelsen omnämnde ”invandrare”. I sak är det inte mycket som förändrats. Alla ska få ta del av biblioteket, inte bara genom en floskel eller abstrakt princip. Lagen och policydokument styr bibliotekens sortiment mot konkret verksamhet som tillgängliggör kultur, kunskap och information. I många kommuner innebär detta att såväl hem- som statslös har rätt till lånekort. Vardagligt

kan det göra stor skillnad för vår möjlighet till demokratiskt deltagande: Den som saknar dator kan betala hyran och söka information. Den som saknar språket kan lära sig utifrån egna förutsättningar. Det här är en utveckling som inte roar alla. Det är också här som Sverigedemokraterna gör entré.

Plötsligt i Älmhult

Sverigedemokraterna får medial uppmärksamhet i anslutning till ett kommunfullmäktigemöte i smäländska Älmhult. Den nya biblioteksplanen ska antas och Börje Tranvik, SD, drar i handbromsen när det kommer till språksatsningen. Enligt Tranvik ska inte biblioteken betala för andra språk än svenska. Han lutar sig mot en sverigedemokratisk kulturpolitik som har ett antal tydliga ambitioner.

Sverigedemokraterna ser kultur

Utmärkande för SD:s kultursyn är en kulturell enögdhet och en brist på historiskt djupseende. SD beskriver en harmonisk svensk och sedermera nordisk och västerländsk identitet:

Genom likheterna i levnadsvillkor och årtusenden av nära och naturliga relationer mellan befolkningarna har en skandinavisk och nordisk kulturkrets vuxit fram. Denna nordiska kulturgemenskap är något som Sverigedemokraterna vill bejaka och bygga vidare på. I en bredare mening ser vi också Sverige som en del av en nordeuropeisk, europeisk och västerländsk kulturgemenskap.¹

I texten som citatet ovan kommer ifrån, tycks partiet glömma Sveriges historia av statligt sanktionerat våld och social instabilitet. Från ockupationen av Norge, till hungersupproren 1917, till den stora gruvstrejken i slutet av 60-talet och göteborgskravallerna 2001. Spänningar i samhället som

1. ”Sverigedemokraterna och kulturen”, <http://sverigedemokraterna.se/var-politik/kultur/>. Läst mellan 28/3 och 3/4 2014.

genom åren tänts till gnistor av kungahuset, svenska mödrar, gruvornas gubbar och medelklassens barn. Spänningar väl inom ramarna för "svenskhet", ändå vill SD betona nationell identitet som sammanhållande kitt för samhället. I SD:s verklighetsbeskrivning kommer brutala historiska traditioner an på nationella identiteter. Därför anser de att somliga kulturer är bättre än andra och historiens förlorare får skylla sig själva. Det är inte år av kolonialism och postkoloniala marknadsförhållanden som gör samhällen instabila. Det är inte social och kulturell ojämlikhet som bär ansvaret enligt SD.

De breda penseldragen i SD:s kulturpolitik handlar om marknadsanpassning. Det finns en uttalad målsättning att minska de offentliga institutionernas anslag för kultur. Vid en genomläsning av SD:s kulturpolicydokument framträder snabbt en klugenhet. Å ena sidan skulle en marknadsanpassning ytterligare trycka tillbaka positioner för minoritetskulturer, som definitionsmässigt har mindre köpkraft. Å andra sidan minskar möjligheten för nationell kulturbildning då stora kulturkapital också ligger i andra länder men inte minst företag. I det sammanhanget blir det viktigt för SD att intressera sig för ett antal kulturarvsbärande institutioner vars huvudsyfte är att "slå vakt om de djupa värden som det kulturella arvet innehåller. Detta bidrar till att återskapa en gemensam identitet i vårt samhälle."² Här kommer folkbiblioteken in i bilden:

[D]et kommunala stödet till all vuxenkultur bortsett ifrån biblioteksverksamheten och den kulturella verksamhet som bidrar till att lyfta fram det svenska kulturarvet och stärka den gemensamma identiteten i samhället, bör sänkas.³

Därför gör språktillgänglighetssatsningar i biblioteken SD ängsliga.

Bristen på historiska och sociala perspektiv gör att den som läser SD:s kulturpolitik lätt förstår varför grupper måste ställas mot varandra. Hur minoritetsgrupper kan ses som hot mot samhällets stabilitet. Detta är SD:s muskelsvällande armar som fäktar för att otillgängliggöra villkoren för alla människors lika värde. Barnet rycker dig i tröjarmen: "Om SD skulle vara ett djur, vad skulle de vara då?" Erkänn att missunnsamheten och tunnelseendet får dig att tänka på myternas cyklop.

Vilken bibliotekspolitik får vi med SD? Vi har sökt representanter för partiet men inte fått några kommentarer. Naturligtvis går det inte att precisera SD:s bibliotek i detalj. Vill de samma sak med biblioteken som med grundskolans

gympaundervisning så står något absurt men inte komiskt för dörren – om SD lyckas bra i valrörelsen 2014:

I grundskolans gymnastik- och idrottsundervisning ska gammeldans premieras i de fall dans förekommer. Många gånger används dock kulturresurser till att finansiera smala, högst tvivelaktiga och inte sällan politiserade verksamheter.⁴

Detta nostalgiska förhållande till kulturella särfenomen som ska upphöjas till samhällsfostrande dygder, ger oss en viss antydning om hur om hur Sverigedemokraternas folkbibliotek kan komma att se ut.

Ett samhälle för alla

Vi är beredda att gå så långt som till att påstå att hela SD:s politiska gärning syftar till att ställa människor emot varandra. Formulerat i populistiska förslag under förvändning av brist på ekonomiska resurser. Det är en tankegång som fått genklang de senaste 30 åren i svensk politik. Nedskärningsivern som genomsyrar varje "ansvarsfull" politisk representant bjuder in till att göra skillnad mellan människor. För att bryta den trenden och fortsätta bygget av ett öppet, solidariskt och kreativt samhälle krävs modet att säga: Vi behöver mer resurser, inte färre människor. Det samhälle som sparar på människor kan aldrig vara ett samhälle för människan.

Älmhult, vad hände sedan?

2013 motionerade SD riksdagen att anta ett förslag till den nya bibliotekslagen. I motionstexten formuleras i fromma ordalag hur viktigt det är att svenska bibliotek värnar om svenska språket men också landets minoritetsspråk. Kontentan är dock en annan. I motionen vill SD att riksdagen ska föreslå regeringen att inga andra språk än svenska ska premieras. Älmhult var ingen enskild händelse. När Börje Tranvik lägger fram sitt förslag i kommunfullmäktige 27 januari 2014, är det en förlängning av riksdagsmotionen. En politik som SD slagit fast centralt. I det avseendet finns inget sedan efter Älmhult, det finns bara just precis nu. Hör du cyklopens stridsrop?

2. "Generella riktlinjer för kommunpolitik – 2012", http://sverigedemokraterna.se/wp-content/uploads/2013/08/riktlinjer_sd_kommunalpolitik_04_02.pdf. Läst 28/3 2014.

3. Ibid.

4. Ibid.